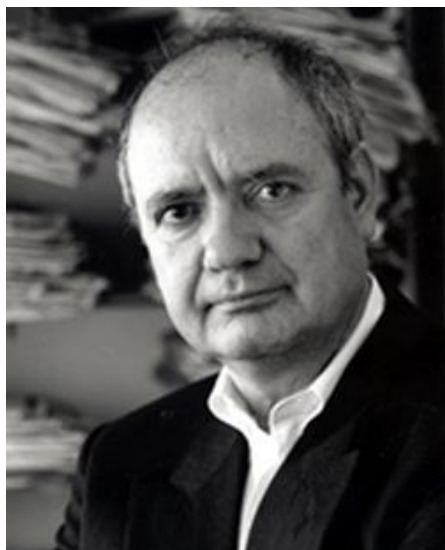

Συνέντευξη του Φίλιππα Φιλίππου

ΔΕΥΤΕΡΑ, 09 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2012 13:14 Ε. ΙΝΤΖΕΜΠΕΛΗΣ

Συνέντευξη του Φίλιππα Φιλίππου στον Ελπιδοφόρο Ιντζέμπελη για το περιοδικό **Διαβάζω** ΤΕΥΧΟΣ 524 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

«Ζούμε σε εποχή ποιητικής ξηρασίας»

Ο Φίλιππος Φιλίππου γεννήθηκε στην Κέρκυρα. Από το 1968 ως το 1982, με μικρά ή μεγάλα διαλείμματα, ταξίδεψε ως μηχανικός σε φορτηγά καράβια. Το πρώτο του βιβλίο, "Οι Κνίτες, τέκνα της ανάγκης ή ώριμα τέκνα της οργής;" εκδόθηκε το 1983.

Ακολούθησαν οι μικρές βιογραφίες "Ιδανικοί αυτόχειρες ή ζήτω ο θάνατος" το αφήγημα "Οι εραστές της θάλασσας ή Το βιβλίο του άγνωστου ναύτη" τα αστυνομικά μυθιστορήματα "Κύκλος θανάτου", "Το χαμόγελο της Τζοκόντας" και "Το μαύρο γεράκι", η μελέτη "Ο πολιτικός Νίκος Καββαδίας", το επίσης αστυνομικό "Αντίο, Θεσσαλονίκη", το αφήγημα "Ομόνοια" 2000. "Ταξίδι στον ομφαλό της Αθήνας", το μυθιστόρημα "Οι τελευταίες ημέρες του Κωνσταντίνου Καβάφη", το μυθιστόρημα "Νέα Υόρκη, καλοκαίρι και μοναξιά", τη βιογραφία "Κωνσταντίνος Θεοτόκης, σκλάβος του πάθους" και τα μυθιστορήματα "Ο θάνατος του Ζορμπά" και "Ο άντρας που αγαπούσαν οι γυναίκες". Πριν από λίγες ημέρες εκδόθηκε το μυθιστόρημα «Ο ερωτευμένος Ελύτης», εκδόσεις Ψυχογιός. Η κυκλοφορία του βιβλίου του ήταν η αφορμή για να τον προσεγγίσουμε.

1)Γιατί διαλέξατε να μελετήσετε και να γράψετε μυθιστόρημα με κεντρικό πρόσωπο τον ποιητή Οδυσσέα Ελύτη;

Πριν από μερικά χρόνια έγραψα ένα μυθιστόρημα με ήρωα ένα υπαρκτό πρόσωπο, τον Καβάφη, ποιητή παγκόσμιας εμβέλειας. Ήταν Οι τελευταίες ημέρες του Κωνσταντίνου Καβάφη. Αργότερα, έγραψα άλλο μυθιστόρημα με βασικούς ήρωες τον Ζορμπά, και τον Καζαντζάκη, το Ο θάνατος του Ζορμπά. Και στις δύο περιπτώσεις οι ήρωες μου ήταν οικείοι, υπερβολικά οικείοι, τους γνώρισα στα εφηβικά μου χρόνια, όταν έψαχνα ανήσυχος σε σίχους και σε φράσεις να βρω απαντήσεις στα ερωτήματά μου για τη ζωή, και τους αγάπησα. Αργότερα, ήρθε η σειρά του Ελύτη, ο οποίος με ενέπνευσε στο γράψιμο του μυθιστορήματος Ο ερωτευμένος Ελύτης. Η γνωριμία μου με το έργο του έγινε πάνω κάτω την ίδια εποχή που συνάντησα το έργο του Καβάφη και του Καζαντζάκη. Μόνο που αυτό έγινε μέσω της μουσικής και των τραγουδιών του Θεοδωράκη. Είχα την τύχη να παρακολουθήσω τις συναυλίες του στο Δημοτικό θέατρο του Πειραιά, όταν παρουσιάζε το Άξιον Εστί.

2)Το 1937 ο Ελύτης πήγε στην Κέρκυρα και παρέμεινε επί οχτώ μήνες. Τι έκανε εκεί και ποια ήταν η πνευματική κίνηση της Κέρκυρας εκείνης της περιόδου;

Ο Ελύτης το 1937 βρέθηκε στην Κέρκυρα και φοίτησε στη Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών της πόλης, που ήταν στο Παλιό Φρούριο. Πήγε εκεί με τον κύπριο φίλο του Ευάγγελο Λουίζο. Στο νησί γνώρισε τον Λόρενς Ντάρελ, μόνιμο κάτοικο τότε της Κέρκυρας, αλλά και πολλούς ντόπιους ποιητές και λόγιους. Ανάμεσά τους και τον δημοσιογράφο Κώστα Δαφνή, ο οποίος έκτοτε έγινε ένας από τους πιο στενούς του φίλους. Οι δυο τους πήγαιναν σε εκδηλώσεις και σε σπίνια, συζητώντας για λογοτεχνία και ποίηση.

Στην Κέρκυρα ζούσαν ποιητές και λόγιοι, οι οποίοι είχαν επηρεαστεί από το έργο του Σολωμού, του Κάλβου, του Μαβίλη και του Κωνσταντίνου Θεοτόκη.

3) Από πού αντλήσατε πληροφορίες για την ζωή του Ελύτη; Ποιες ήταν οι πηγές σας;

Κατ' αρχάς, από τον ίδιο τον Ελύτη. Για την παραμονή του στην Κέρκυρα μιλάει εν συντομία στα Ανοιχτά Χαρτιά. Μα και στα ποιήματά του αναφέρεται συχνά η Κέρκυρα. Στο Ημερολόγιο ενός αθέατου Απριλίου υπάρχει ο στίχος Κατά τα άλλα το τοπίο θύμιζε Κέρκυρα, που σημαίνει πως κάτι έγινε εκεί, κάτι σημαντικό γι' αυτόν. Μετά ήταν η μαρτυρία των φίλων του, κυρίως του Κώστα Δαφνή. Τέλος, έκανα τη δική μου έρευνα, συνάντησα ανθρώπους που τον γνώρισαν στην Κέρκυρα, ή ήξεραν άλλους που συναντήθηκαν μαζί του. Το υλικό που συγκέντρωσα το χρησιμοποίησα στο μυθιστόρημά μου, προσπαθώντας να συμβάλλω με τον τρόπο μου σε μια ενδεχόμενη μελλοντική βιογραφία του ποιητή.

4) Ο Αντρέ Μπρετόν λέει: Εκ των υστέρων όλοι οι ποιητές εξηγώντας τα ποιήματά τους λένε ψέματα. Ποια είναι η γνώμη σας;

Μπορεί να έχει δίκιο. Ο Μπρετόν ήταν ποιητής και φίλος πολλών ποιητών. Νομίζω όμως πως ίσως υπερβάλλει, διότι δεν υπάρχουν πιο πειστικοί ερμηνευτές ποιημάτων από τους ίδιους τους ποιητές, τους δημιουργούς των στίχων. Οι κριτικοί και οι φιλόλογοι που προσπαθούν να ερμηνέυσουν ένα ποιητικό έργο συνήθως πέφτουν έξω. Κάτι σχετικό λέει για το θέμα ο Ελύτης σε μια συνέντευξή του, κατηγορώντας τους κριτικούς για αδυναμία κατανόησης των στίχων του.

5) Ο Ελύτης συναντήθηκε με τον Λουίζο και τον Εμπειρικό στο καφενείο «Μαύρος γάτος». Ποιο ήταν το θέμα της συζήτησής τους;

Ο «Μαύρος γάτος» ήταν καφενείο στο παλιό λιμάνι της Κέρκυρας, όπου μαζεύονταν ταξιδιώτες, ναυτικοί, αλλά και ποιητές. Αποτελούσε στέκι για καφέ, τάβλι, χαρτιά και συζητήσεις. Υπάρχει και σήμερα ως καφετέρια. Δεν ξέρω τι ακριβώς συζητούσαν εκεί ο Ελύτης, ο Λουίζος, ο Δαφνής, ο Εμπειρικός κι ο Λόρενς Ντάρελ. Μόνο εικασίες μπορώ να κάνω με βάση όσα γνωρίζω. Το βιβλίο μου όμως είναι μυθιστόρημα, οπότε έχω την ευχέρεια να φανταστώ τι είπαν και να επινοήσω θέματα προς συζήτηση. Ως διανοούμενοι μιλούσαν για ποίηση και λογοτεχνία, ως πολίτες μιλούσαν για πολιτική και τη δικτατορία του Μεταξά. Ως άνδρες μιλούσαν για κορίτσια και έρωτες.

6) Το μυθιστόρημα δίνει στον αναγνώστη την δυνατότητα να μάθει πολλά για εκείνη την περίοδο. Αυτά όμως που γράφετε σχετικά με τον Ελύτη ανήκουν στον χώρο της πραγματικότητας ή της φαντασίας;

Σας έχω ήδη απαντήσει. Ήταν η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά, τα κόμματα είχαν διαλυθεί και πάνω από την Ευρώπη μαζεύονταν ήδη τα σύννεφα του επερχόμενου πολέμου. Οι κινήσεις του Ελύτη στην Κέρκυρα είναι σχεδόν άγνωστες και γι' αυτό, εκτός από τις μαρτυρίες που συνέλεξα, χρειάστηκε να επιστρατεύσω τη φαντασία μου, ώστε να καλύψω ορισμένα κενά της εκεί παραμονής του. Επιχείρησα λοιπόν να αναδημιουργήσω την εποχή και ταυτόχρονα να αναπλάσω τα γεγονότα που αφορούν τον Ελύτη και τις σχέσεις του με κάποιες νεαρές κοπέλες του νησιού.

7) Η Μαρία Νεφέλη λέει: «Όσο υπάρχουν Αχαιοί θα υπάρχει μια ωραία Ελένη». Ποια είναι η συσχέτιση του συγκεκριμένου ονόματος με τα πρόσωπα του μυθιστορήματος αλλά και με την ποίηση του Ελύτη;

Δεν είναι πολύ γνωστό, αλλά το ποίημα του Ελύτη «Ελένη» που βρίσκεται στους «Προσανατολισμούς» είναι γραμμένο για μια νεαρή Κερκυραία, ην φοιτήτρια –τότε– Έλενα Βεντούρα. Αυτό το γράφει σε δύο βιβλία του ο καθηγητής και ακαδημαϊκός Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος. Μάλιστα σημειώνει πως αυτό έγινε με προτροπή του Νίκου Γκάτσου, του αγαπημένου του φίλου. Το όνομα Ελένη το συναντάμε πολλές φορές στα ποιήματα του Ελύτη, κάτι που σημαίνει πως πίσω από αυτό υπάρχει ένα προσφιές πρόσωπο και βεβαίως αντίστοιχες ιστορίες, τις οποίες μπορούμε να φανταστούμε αφού δεν υπάρχουν γραπτές πληροφορίες γι' αυτές.

8) Ο ανώνυμος συγγραφέας του βιβλίου σας προσπαθεί να βρει στοιχεία για τη προσωπική ζωή του ποιητή και τις κινήσεις του στην Κέρκυρα. Τότε κάποιος του λέει ότι για να γράψεις μυθιστόρημα χρειάζεται να συνδυάσεις τις δικές σου αναμνήσεις και των άλλων. Συμφωνείτε;

Ασφαλώς. Ένα μυθιστόρημα είναι μίγμα πραγματικότητας και φαντασίας. Δεν μπορεί να είναι μόνο πραγματικότητα διότι τότε δεν θα ήταν μυθιστόρημα. Επίσης, δεν μπορεί να είναι μόνο προϊόν φαντασίας, αφού η φαντασία ενός συγγραφέα στηρίζεται σε γεγονότα και πρόσωπα που αυτός γνωρίζει. Επομένως, για να γράψω το βιβλίο μου χρειάστηκε να μιλήσω με αρκετούς ανθρώπους, οι οποίοι μου χάρισαν τι αναμνήσεις, παραποιημένες ή όχι. Αυτές τις αναμνήσεις τις αξιοποίησα όπως μπορούσα καλύτερα.

9) Το Αξιο Εστί διαπνέεται από έρωτα. Γιατί το θεωρείται το ωραιότερο του ποίημα;

Γιατί είναι έξοχα αρχιτεκτονημένο, διαθέτει πλούσια γλώσσα, έχει ποικίλα φανερά και κρυφά νοήματα και κυρίως αποτελεί μια τοιχογραφία της πρόσφατης ιστορίας της Ελλάδας. Κατά την ταπεινή μου γνώμη, είναι το αποκορύφωμα της ωριμότητας του Ελύτη. Ακόμα κι αν δεν είχε γράψει τίποτα άλλο, μόνο μ' αυτό θα μπορούσε να μείνει στην ιστορία της ελληνικής ποίησης. Χάρη στο Άξιον Εστί μπορεί να λογιστεί εθνικός ποιητής δίπλα στον Σολωμό. Εμένα μου αρέσει και για τον ερωτισμό που αποπνέει, για τα ερωτικά μηνύματα που κρύβει.

10) Ποια είναι η αθέατη πλευρά του ποιητή; Τι άνθρωπος ήταν;

Δεν είχα τη χαρά να τον γνωρίσω προσωπικά, έτσι δεν μπορώ να τον περιγράψω. Ωστόσο, πολλά στοιχεία της προσωπικότητάς του είναι γνωστά μέσα από τους σίχους του. Λάτρευε την ποίηση και αφιέρωσε τον εαυτό του σε αυτήν. Λάτρευε την Ελλάδα, τον Όμηρο και τον Σολωμό. Λάτρευε τα ταξίδια, τη θάλασσα και τη μοναξιά. Λάτρευε, επίσης, τα κορίτσια, για τα οποία έγραψε σχετικό κείμενο που βρίσκεται στα Ανοιχτά Χαρτιά.

11) Ελύτης, Ρίτσος, Αναγνωστάκης και τόσα άλλα σημαντικά ονόματα. Θα υπάρξουν στο μέλλον ποιητές τέτοιου διαμετρήματος;

Καβάφης, Σεφέρης, Ελύτης, Ρίτσος, Αναγνωστάκης, Αλεξάνδρου, Εμπειρικός, Εγγονόπουλος, Καββαδίας, με αυτή τη σειρά. Δεν μιλάμε για ποιητές και διαμετρήματα αλλά για ποιητές που κατάφεραν να μας αγγίξουν, να μας συγκινήσουν, να μας ενθουσιάσουν, να μας ταξιδέψουν. Δεν είμαι μάντης, δεν μπορώ να προβλέψω τι θα γίνει στο μέλλον. Το μόνο που έχω να πω είναι πως σήμερα δεν υπάρχουν σίχιοι που μου προκαλούν συγκίνηση. Η πεζογραφία είναι περισσότερο κοντά στον ψυχισμό μου, ορισμένα διηγήματα και μυθιστορήματα έχουν κάτι να μου πουν. Ζούμε σε εποχή ποιητικής ξηρασίας.